

บุญ คุณใจจะถูกนำมาถวายทานหยดน้ำเป็น
กุศล ปักเป็นแถวตามแนวถนนเข้าสู่วัดบอก
เส้นทางเดิน

เมื่อมีการแห่ครัวทาน หรืองานปอย
หลวง จะมีเด็ก หรือผู้ใหญ่ที่ได้รับมอบหมาย
ถือธงจ้อจ้างๆ (ช่อข้าง) เดินเป็นคู่ๆ นำหน้า
ครัวทานเข้าสู่วัด ธงจ้อจ้างดังกล่าวมีลักษณะ
เป็นผืนผ้าสามเหลี่ยมสวยงาม ถูกนำมาสวม
ไว้ปลายคันถือหรือค้ำคอง

การทำค้ำคองจ้อจ้างคนสมัยก่อนเลือก
เอาไม้เขี้ยว (ไม้บาง) รอดคอก เพราะมีลักษณะ
บางเบาแต่แข็งแรงเหมาะสำหรับถือเดินวิธีการ
ทำทำลึงแก้วได้อธิบายว่า “การเลือกไม้
เขี้ยวเขี้ยว ต้องเลือกไม้เล่มเล็กที่ตั้งตรงหรือ
อาจโค้งงอบ้างก็ไม่เป็นไรการคัดต้องคัดโคนต้น
แล้วจะระยะให้ยาวประมาณสามวา เมื่อตัดมา
แล้วต้องมีรวมกันขณะที่ยังดิบมัดหนึ่งอาจ
มีสี่ห้าเล่ม แล้วนำไปไว้ในร่ม ปล่อยให้ไม้แห้ง
ทีละน้อยจนแข็งและบางเบา ห้ามนำไปผึ่งแดด
เพราะไม้แห้งเร็ว จะแตกเสียหายใช้การไม่ได้
สังเกตดูไม้ที่มัดติดกันแน่นเมื่อแห้งไม้ทุกเล่ม
จะตรงเหยียดคองคองงามทุกเล่ม”

เมื่อได้ไม้ค้ำคองที่ต้องการแล้ว จะนำมา
ตัดแต่งปลายยอดให้เสมอไม่ให้แหลม หลังจาก

✓ **เถี่ยว-ชื่อไม้ในล้านนา
ชะพญาการทำค้ำคองจ้อจ้าง**

ไม้ไผ่ล้านนา มีมากมายหลากหลาย
พรรณ แต่ละพรรณแต่ละชนิดมีลักษณะต่าง
ต่างกันเพื่อให้ผู้คนเลือกใช้ให้เหมาะสมกับงาน
ไม้บางชนิดเหมาะสำหรับงานสาน บางชนิด
เหมาะสำหรับทำฟากปูพื้นเช่นไม้ซาง บางชนิด
เหมาะสำหรับทำค้ำคองอุปกรณ์เครื่องใช้ เช่น
ไม้ลาว ไม้รวกแดง ไม้บางชนิดบางเบาเหมาะ
สำหรับทำค้ำคองหรือค้ำคองจ้อจ้างนั่นคือไม้บาง
รอดคอกซึ่งผู้คนล้านนาเรียกว่า “ไม้เขี้ยวเขี้ยว”

ชาวพุทธหลายๆ คนคงคุ้นเคยกับการ
ได้เห็นขบวนแห่ครัวทานในงานปอยหลวงตาม
ชนบทที่ทางวัด ได้จัดฉลองทำงานบุญต่างๆ
หากมีงานปอยหลวงจะมีการปักค้ำคองใจ หรือ
ค้ำคองปอยหลวงเป็นสัญญาณบอกล่วงหน้าว่าวัด
นี้อีกไม่นานจะมีงาน ให้ผู้คนได้เตรียมตัวทำ

นั้นจะนำค้ำคองจ้อจ้างหรือธงสามเหลี่ยมมาสวม
ลงปลายคันธง โดยการนำปลายไม้สอดเข้ารู
ผืนผ้าด้านกว้างแล้วปล่อยชายสามเหลี่ยมลง
มาเมื่อยกปลายคันธงขึ้นจะเห็นว่าชายธงหรือ
ชายค้ำคองจ้อจ้างจะห้อยลงด้านข้างตามลักษณะ
ของธงทั่วไปเรียกว่า “ธัชชะ หรือ ธวัช” แปลว่า
ผืนผ้าที่ห้อยลงข้างที่ปลิวไสว เหมาะสำหรับการ
ถือเดินแตกต่างกับค้ำคองใจหรือค้ำคองปอยหลวง ซึ่ง
ต้องห้อยผืนลงจากก้าง (ค้ำง) เรียกกันว่า “ธง
ปฎัก” คือผืนผ้าที่ห้อยอยู่กับที่ไม่ถือเดินดังนั้น
ค้ำคองใจคนสมัยก่อนจึงปักไว้ตามแถวถนน

กล่าวถึงไม้เขี้ยวเขี้ยวเป็นไม้ที่ตีเหมาะ
ทนทานบางสมกับงานเคลื่อนที่ บางคนก่อนที่
จะนำไปผึ่งให้แห้งจะนำไปแช่ในแม่น้ำ หรือ
ลำเหมืองราวสามสี่วัน ให้เกิดกลิ่นเหม็นนิดๆ
เพื่อกันมอดคปลวกแทะเล็ม ดังนั้นเมื่อหมค
งานปอยหลวงผู้คนจะช่วยกันเก็บไม้เขี้ยวเขี้ยว
ไว้ตามในศาลาวัด หรือใต้โบสถ์ ให้ภูฎิ แล้วแค่
สะควกเพื่อจะได้นำมาใช้ในงานครั้งต่อไปไม่นำ
ออกมาใช้พำเพ็ไรให้ผิดกับงาน หรือคิด
กาละเทศะ ซึ่งบรรพบุรุษคนล้านนาได้วาง
แนวทางปฏิบัติไว้อย่างดีแล้ว

ปัจจุบันแม้จะมีไม้เขี้ยวเขี้ยวตามหมู่บ้าน
ชนบทอยู่บ้างแต่ผู้คนก็ไม่นิยมเพราะคนรุ่นใหม่
ไม่ทราบว่าการทำค้ำคองจ้อจ้างจะต้องใช้ไม้อะไร
วิธีการทำอย่างไร จึงได้นำสิ่งที่มีอยู่ใกล้ตัวมา
ทำค้ำคองค้ำคอง เช่น ไม้ไผ่รวกแดง ที่มีลักษณะ
หนักไม่เหมาะกับการถือเดิน ใช้แล้วก็ทิ้งให้
เปลืองของโดยเปล่าประโยชน์อีกต่อไป...ไม้เขี้ยว
เขี้ยวค้ำคองจ้อจ้างคนล้านนา ชะพญาการทำ
ค้ำคองจ้อจ้างคนล้านนา เหมาะสมกับงาน.

สัมภาษณ์พ่ออู๊ยะอายุ 65 ปี จำนวน
1 คน

ภาพค้ำคองจ้อจ้างขบวนแห่ใน อ.สันกาแพง
จังหวัดเชียงใหม่

โดย...นิคม พรหมมาเทพย์

